

УДК 338.48

**INCLUSIVENESS IN THE DESIGN OF CHILDREN'S SANATORIUMS
ІНКЛЮЗИВНІСТЬ В ПРОЄКТУВАННІ ДИТЯЧИХ САНАТОРІЇВ****Marchanchyn A.L. / Марчанчин А.Л.***magistrate / магістрантка***Dulka O.S. / Дулька О.С.***c.t.s. / к.т.н.*

ORCID: 0000-0002-9878-5998

Shydlovska O.B. / Шидловська О.Б.*c.t.s., as.prof. / к.т.н., доц.*

ORCID: 0000-0001-5318-1835

Ishchenko T.I. / Іщенко Т.І.*c.t.s., as.prof. / к.т.н., доц.*

ORCID: 0000-0002-5241-5342

*National University of Food Technologies, Kyiv, Volodymyrska, 68, 01033**Національний університет харчових технологій, Київ, вул. Володимирська, 68, 01033*

Анотація. У статті розглянуті проблеми дітей з інвалідністю. Проаналізовано європейський та вітчизняний досвід функціонування спеціалізованих готельних підприємств, які є інклюзивними середовищами для дітей з інвалідністю. Запропоновано впровадження у вітчизняних спеціалізованих санаторіях для дітей з легкими сенсорними порушеннями інноваційного комплексу заходів, який буде сприяти їх реабілітації, адаптації до навчального процесу та соціальній адаптації.

Ключові слова: санаторій, діти, інвалідність, інновації, заходи.

Вступ.

Соціальна значущість проблем дітей з інвалідністю полягає в тому, що ця категорія населення потребує особливої уваги, підтримки та ресурсів для повноцінного розвитку, навчання та інтеграції в суспільство. Діти з інвалідністю мають право на рівний доступ до якісної освіти, оздоровлення та реабілітації, а також на повагу, гідність та недискримінацію.

За даними Фонду соціального захисту осіб з інвалідністю, станом на березень 2024 року в Україні функціонує лише 117 реабілітаційних установ, закладів охорони здоров'я, які здійснюють реабілітаційні заходи для дітей з інвалідністю. Це недостатньо для задоволення потреб близько 100 тисяч дітей з інвалідністю, які проживають в Україні [1]. Тому, потреба в створенні нових спеціалізованих оздоровчих дитячих установ є актуальною та нагальною.

Основний текст.

Дитина з інвалідністю – це дитина зі стійким розладом функцій організму, спричиненим захворюванням, травмою або вродженими вадами розумового чи фізичного розвитку, що зумовлюють обмеження її нормальної життєдіяльності та необхідність додаткової соціальної допомоги і захисту [2].

В Європі для дітей з різними видами інвалідності існують спеціальні літні табори відпочинку з програмами, які враховують їхні потреби. Для дітей з порушеннями зору, слуху та мовлення, опорно-рухового апарату, а також дітей, які страждають на цукровий діабет, існують програми, які дозволяють їм насолоджуватися літнім відпочинком. Крім того, лікарі, зазвичай, розробляють

індивідуальну програму оздоровлення для кожної дитини залежно від стану її здоров'я.

Так, у Німеччині за програмою FoB-Paderborn, діти з інвалідністю відпочивають в готелях та пансіонатах, де створені всі необхідні умови для перебування людей, які пересуваються на кріслах колісних. У таких засобах розміщення є спеціальні кімнати з підйомниками, адаптовані санвузли, широкі двері та коридори.

В Іспанії існує програма Turismoaccessible («Доступний туризм»), у Франції програма Hérault–Handitourisme, які спрямовані на розвиток туризму для людей з інвалідністю. У рамках цих програм діти з інвалідністю можуть відпочивати в готелях, де створені спеціальні умови для тих, хто користується кріслом колісним. Вони мають можливість відвідувати екскурсії та музеї у супроводі спеціальних екскурсоводів [3].

Закордонний досвід показує, що Європа успішно впроваджує програми та ініціативи з розвитку туризму для людей з інвалідністю, в т.ч і дітей. Україна, подібно багатьом іншим країнам, також звертає увагу на створення інклюзивних середовищ та підтримку осіб з інвалідністю. Однак з 117 вітчизняних реабілітаційних установ та закладів охорони здоров'я, які здійснюють реабілітаційні заходи для дітей з інвалідністю, функціонує лише 6 санаторних засобів розміщення. Це означає, що доступ до санаторного лікування та відпочинку для дітей з інвалідністю обмежений.

Існуючі дитячі спеціалізовані санаторії розташовані у Волинській, Закарпатській, Львівській, Одеській областях та м. Києві. Аналіз діяльності цих засобів розміщення свідчить, що реабілітаційні заходи в них проводяться для дітей з ураженням опорно-рухового апарату; з ураженням центральної і периферичної нервової системи; з психічними захворюваннями та розумовою відсталістю; з ураженням внутрішніх органів та з онкологічними захворюваннями. Щодо дітей з сенсорними порушеннями, то в Україні спеціалізовані оздоровчі засоби розміщення для їх реабілітації відсутні. Це означає, що діти із порушеннями зору, слуху, дотику та іншими сенсорними проблемами залишаються поза увагою, і їх потреби не враховані у реабілітаційних програмах та послугах, що надаються дитячими спеціалізованими санаторіями. Тому, вважаємо, що створення спеціалізованих оздоровчих засобів розміщення для дітей з легкими сенсорними порушеннями віком від 6 до 18 років є доречним.

Сенсорні порушення – це проблеми зі слухом, зором, дотиком, запахом, смаком, рівновагою та рухом. Діти з такими порушеннями можуть відчувати труднощі з увагою, концентрацією, сприйняттям, пам'яттю, мовленням, читанням, письмом, математикою, соціальними навичками та емоційною регуляцією. Ці порушення можуть бути вродженими або набутими та варіювати за ступенем впливу на повсякденне життя дитини.

Хоча сенсорні порушення можуть бути легкими, діти з цими проблемами часто потребують додаткової підтримки та адаптації у різних аспектах життя, включаючи освіту, медичну допомогу та соціальну інтеграцію. Потреби дітей з легкими сенсорними порушеннями можуть значно відрізнитися в залежності від

конкретного порушення та його впливу на їхній розвиток та функціонування. Кожна така дитина унікальна, тому важливо забезпечити індивідуальний підхід до її потреб та можливостей.

На нашу думку, для таких дітей доцільно запровадити у спеціалізованих дитячих санаторіях інноваційний комплекс заходів, який буде сприяти їх реабілітації, адаптації до навчального процесу та соціальній адаптації.

Ми пропонуємо:

1. Використання інтерактивних та адаптивних технологій навчання, які дозволяють дітям отримувати індивідуальні та диференційовані завдання.

Серед таких технологій навчання доцільно буде використати:

- ALEKS - це адаптивна навчальна система з математики, яка визначає знання, навички та прогалини дитини та пропонує їй відповідні завдання та пояснення;

- Dream Vox Learning - це адаптивна навчальна система з математики для молодших школярів, яка використовує ігрові елементи, анімацію, голосові підказки та інтерактивні вправи для залучення та мотивації дитини;

- інтерактивні дошки - це електронні пристрої, які дозволяють відображати, редагувати, записувати, зберігати та передавати навчальний матеріал на великому екрані, використовуючи дотик, маркери, пульт дистанційного керування або інші пристрої введення. Інтерактивні дошки сприяють візуалізації, демонстрації, ілюстрації, моделюванню, співпраці, інтерактивності та зворотньому зв'язку у навчанні;

- інтерактивні мультимедійні ресурси - навчальні матеріали, які використовують різні засоби подання інформації, такі як текст, графіка, звук, відео, анімація, гіперпосилання, тощо, а також забезпечують можливість взаємодії, маніпуляції, навігації, пошуку, симуляції, гри тощо. Інтерактивні мультимедійні ресурси стимулюють різні сенсорні канали, підтримують різні стилі навчання, підвищують інтерес, увагу, запам'ятовування та розуміння навчального матеріалу. Khan Academy - це безкоштовний онлайн-ресурс, який містить тисячі відеоуроків, інтерактивних вправ, тестів, статей, симуляцій та інших матеріалів з різних предметів; BrainPOP - це платний онлайн-ресурс, який містить анімовані фільми, ігри, квізи, проекти, експерименти та інші матеріали з різних предметів.

2. Створення сенсорних кімнат та зон, які надають дітям можливість відчувати різні стимули, регулювати свої сенсорні потреби, заспокоюватися, релаксувати, концентруватися, розвивати сенсорні навички:

- кімната з різними текстурами: у цій кімнаті будуть різні текстури на стінах, підлозі та меблях і діти зможуть відчувати на дотик різні поверхні. Наприклад, м'які текстильні панелі, грубі або гладкі поверхні, ворсисті килими тощо;

- кімната з різним освітленням: вона матиме освітлення різних кольорів та інтенсивності, щоб створити різноманітні атмосфери. Використовуючи LED-ліхтарики, проектори з кольоровими фільтрами або світлодіодні панелі, можна створити спокійне, релаксуюче освітлення або яскраве та енергійне;

- кімната з ароматами: використання дифузорів, що розпилюють приємні аромати, буде створювати спокійну та релаксуючу атмосферу.

3. Організація творчих та розважальних заходів, таких як музичні, художні, театральні, спортивні, природничі та інші активності, які стимулюють дитячу фантазію, креативність, співпрацю та соціалізацію. Пропонуємо запровадити:

- музичні заходи: співання, гра на музичних інструментах, слухання музики, танцювання, складання віршів та пісень, виконання музичних казок, мюзиклів, опер та інші. Музика стимулює слухову, зорову, тактильну, рухову та емоційну сфери дитини, розвиває її мовлення, пам'ять, увагу, логіку, творчість, виразність, самовираження;

- арт-терапію: малювання, ліплення, аплікація, оригамі, вишивання, плетіння, декупаж, квілінг, скрапбукінг, фотографування, виготовлення сувенірів, прикрас, іграшок та інші. Художня діяльність стимулює зорову, тактильну, рухову та емоційну сфери дитини, розвиває її дрібну моторику, координацію, уяву, фантазію, творчість, естетичне сприйняття, самовираження;

- театральні заходи: гра в ляльковий театр, імпровізаційний театр, театр тіней, театр-лабіринт, театр-квест, театр-маска, театр-пародія, театр-терапія, вистави, сценки, скетчі, монологи, драматизація казок, легенд, міфів, історій та інші. Театральна діяльність також стимулює зорову, слухову, тактильну, рухову та емоційну сфери дитини, розвиває її мовлення, пам'ять, увагу, логіку, творчість, виразність, самовираження, співпрацю та соціалізацію;

- спортивні заходи: гра в різні види спорту, такі як футбол, баскетбол, волейбол, настільний теніс, бадмінтон, шахи, шашки, дартс, естафети, змагання, конкурси, квести та інші. Спортивна діяльність розвиває фізичні, психічні та соціальні навички дитини, її витривалість, швидкість, силу, гнучкість, координацію, рівновагу, ритм, реакцію, дисципліну, самоконтроль та співпрацю;

- природничі заходи: спостереження за природою, вивчення рослин, тварин, погоди, явищ, процесів, законів природи, екскурсії, походи, таборування, пікніки, садівництво та інше. Природнича діяльність розвиває пізнавальні, дослідницькі, творчі, практичні, естетичні, моральні, екологічні навички, знання, цінності, ставлення до природи.

Для того щоб усім дітям було цікаво, доцільно створити 3 класи за віком (6...10 років, 11...14 років, 15...18 років), де кожна вікова група матиме свою специфічну програму занять, відповідну їхнім інтересам і рівню розвитку.

4. Впровадження різних технологій масажів.

Масаж для дітей з сенсорними порушеннями є важливим елементом їхньої терапії та загального розвитку. Він допомагає зменшити напругу, покращує кровообіг та стимулює сенсорні відчуття. Однак, деякі діти можуть відчувати дискомфорт від дотиків, тому масаж обов'язково повинен бути адаптований до їхніх потреб та відповідати їхньому рівню комфорту. В зв'язку з цим, пропонуємо використовувати традиційні види масажу (розтирання та розминання, вібраційний масаж, масаж стоп, розтягувальний масаж тощо) та інноваційні з використанням масажних крісел [4]. Це можуть бути:

- 3D-масаж – це глибоко тканинний масаж, який розтягує зв'язки та м'язи без ризику пошкодження суглобів;

- ZERO-G (нульова гравітація) – мають на увазі крісла, які нахилиються на сорок градусів, створюючи відчуття невагомості;

- компресійний масаж ніг і рук;
- роликотий масаж спини та стоп;
- масаж з фіксацією плечей – ця техніка допомагає уникнути зайвої рухливості під час масажу, що сприяє збереженню комфортного та безпечного положення тіла [5].

5. Розробку нутриціологами санаторіїв раціону харчування для дітей з урахуванням їхніх індивідуальних потреб та можливих обмежень.

Вважаємо, що реалізація даної пропозиції повинна відбуватися при дотриманні наступних принципів харчування:

- харчування повинно бути різноманітним та збалансованим. Це забезпечується різноманітністю використовуваних харчових продуктів, що містять усі необхідні поживні речовини, а також додаванням до раціону фруктів, овочів, злаків та молочних продуктів;
- приготування страв необхідних текстур - для дітей з сенсорними порушеннями будуть корисні страви з м'якими текстурами, наприклад, креміві супи, пюре, м'які фрукти та овочі, які полегшують жування та ковтання;
- уникнення алергенів та потенційно небезпечних продуктів;
- підтримка правильного питного режиму – забезпечення достатнього споживання рідини є важливим для здоров'я будь-якої дитини;
- підтримка здорового перетравлення – до раціону бажано включити продукти, які сприяють здоровому перетравленню, наприклад, ферментовані молочні продукти [6].

Реалізація проекту створення санаторіїв із запропонованим інноваційним комплексом заходів для дітей з сенсорними порушеннями доречно в рекреаційній місцевості країни. Бажано розташовувати дитячі санаторії у районах з чистим повітрям та природними ландшафтами, які сприяють оздоровленню та релаксації.

Висновок.

Потенціал інклюзивності в Україні є ще не вичерпаним. Зберігаючи віру в цінності рівності та гуманності, українське суспільство має можливість подальшого розвитку інклюзивної культури та побудови більш справедливого і рівного середовища для всіх своїх громадян. Тому створення спеціалізованих дитячих санаторіїв із запропонованим інноваційним комплексом заходів для дітей з сенсорними порушеннями має потенціал значно покращити якість життя та розвиток цієї унікальної аудиторії.

Література:

1. Перелік реабілітаційних установ / Фонд соціального захисту осіб з інвалідністю : офіційний вебпортал [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.ispf.gov.ua/diyalnist/reabilitaciya-ditej/perelik-reabilitacijnih-ustanov>

2. Про охорону дитинства : [закон України : від 05 травня 2023 р. № 2402-III] / Верховна Рада України : офіційний вебпортал [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2402-14#Text>

3. Літній відпочинок дітей з інвалідністю в Європі [Електронний ресурс]. –

Режим доступу: <https://dopomoha-info.org.ua/litnij-vidpochynok-ditej-z-invalidnistyu-v-yevropi-finansova-dopomoga/>

4. Масаж та його переваги для кожного [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://medicover.ua/blog/masazh-ta-jogo-perevagy-dlja-kozhnogo.html>

5. Види масажних крісел [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://sanevv.com.ua/korysni-porady/kupuvaty-masazhne-krislo.html>

6. Здорове харчування: як повинні харчуватись діти дошкільного віку та школярі [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://medicover.ua/blog/zdorove-kharchuvannya.html>

References:

1. List of rehabilitation institutions / Fund for social protection of persons with disabilities: official web portal [Electronic resource]. – Access mode: <https://www.ispf.gov.ua/diyalnist/reabilitaciya-ditej/perelik-reabilitacijnih-ustanov>

2. On the protection of childhood: [law of Ukraine: dated May 5, 2023 No. 2402-III] / Verkhovna Rada of Ukraine: official web portal [Electronic resource]. – Access mode: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2402-14#Text>

3. Summer vacation of children with disabilities in Europe [Electronic resource]. – Access mode: <https://dopomoha-info.org.ua/litnij-vidpochynok-ditej-z-invalidnistyu-v-yevropi-finansova-dopomoga/>

4. Massage and its benefits for everyone [Electronic resource]. – Access mode: <https://medicover.ua/blog/masazh-ta-jogo-perevagy-dlja-kozhnogo.html>

5. Types of massage chairs [Electronic resource]. – Access mode: <https://sanevv.com.ua/korysni-porady/kupuvaty-masazhne-krislo.html>

6. Healthy nutrition: how preschool children and schoolchildren should eat [Electronic resource]. – Access mode: <https://medicover.ua/blog/zdorove-kharchuvannya.html>

Abstract. *The social significance of the problems of children with disabilities lies in the fact that this category of the population needs special attention, support and resources for full development, education and integration into society. Children with disabilities have the right to equal access to quality education, rehabilitation and rehabilitation, as well as to respect, dignity and non-discrimination.*

According to the Fund for Social Protection of Persons with Disabilities, as of March 2024, there are only 117 rehabilitation institutions and health care institutions operating in Ukraine, which provide rehabilitation measures for children with disabilities. This is not enough to meet the needs of about 100,000 children with disabilities living in Ukraine. Therefore, the need to create new specialized children's health facilities is urgent and urgent.

The article deals with the problems of children with disabilities. The European and domestic experience of the operation of specialized hotel enterprises, which are inclusive environments for children with disabilities, is analyzed. It was noted that Europe is successfully implementing programs and initiatives for the development of tourism for people with disabilities, including children. Ukraine, like many other countries, also pays attention to creating inclusive environments and supporting people with disabilities. However, out of 117 domestic rehabilitation institutions and health care institutions that provide rehabilitation measures for children with disabilities, only 6 sanatorium accommodation facilities are functioning. This means that access to sanatorium treatment and recreation for children with disabilities is limited. As for children with sensory disorders, in Ukraine there are no specialized facilities for their rehabilitation.

It is proposed to introduce an innovative set of measures in domestic specialized sanatoriums for children with mild sensory impairments, which will contribute to their rehabilitation, adaptation to the educational process, and social adaptation. In particular, it is the use of interactive and adaptive learning technologies that allow children to receive individual and differentiated tasks.

Creation of sensory rooms and zones that provide children with the opportunity to experience various stimuli, regulate their sensory needs, calm down, relax, concentrate, develop sensory skills. The introduction of creative and recreational activities such as music, art, theater, sports, nature and other activities that stimulate children's imagination, creativity, cooperation and socialization. Implementation of various massage technologies. Development of nutrition for children by sanatorium nutritionists, taking into account their individual needs and possible limitations.

Implementation of the project to create sanatoriums with the proposed innovative set of activities for children with sensory disorders is appropriate in the country's recreational area. These projects have the potential to significantly improve the quality of life and development of this unique audience.

Key words: *sanatorium, children, disability, innovations, measures.*

Стаття відправлена: 22.06.2024 р.

© Марчанчин А.Л., Дулька О.С., Шидловська О.Б., Іщенко Т.І.